

מסלול חושן משפט

עסקים כהלכה

שיעור 7 - זכויות יוצרים

סיכום הסוגיות
בשאלות המצויות
על פי השולחן ערוך
ופסקי האחרונים

למען ילמדו

השגת גבול במסחר – זכויות יוצרים

חושן המשפט לימוד מקצועות הדיינות

חושן משפט
סימן קנ"ו (המשך) סעיף ה'

השגת גבול בענייני שררה והנהגה שאין בהם חסרון כיס

בשו"ת תרומת הדשן נשאל:

והראשון מוחה ביד השני ומונעו מלדון
בטענה של 'השגת גבול':

וישנו תלמיד חכם מוסמך וראוי
הרוצה להקים בית הוראה וב"ד נוסף

עיר שיש בה בית הוראה ובית דין

כתב על זה בעל תרומת הדשן:

בענין של שררה שאין בו חסרון כיס
מסתבר שלא שייך בזה 'השגת גבול'

השגת גבול בענייני שררה והנהגה שאין בהם חסרון כיס

והוסיף וכתב בעל תרומת הדשן:

אפילו הדיין הראשון טוען:
שיש לו הפסד וחסרון פרנסה בדבר

שהרי מקבל תשלום על עריכת קידושין גיטין וכדו'

אין זו טענה:
שהרי בקושי מצינו היתר לקבל שכר על דברים אלו

ולכן אין להחשיב רווחים אלו כפרנסה ומחיה

השגת גבול של קיוסק שנפתח עבור תלמידי ישיבה

בשו"ת חלקת יעקב נשאל:

טוענים ראובן ושמעון שהבחור פוסק חיותם לגמרי ע"י שמוכר בתוך הישיבה

לאחר 3 שנים התחיל אחד הבחורים למכור אותם המוצרים בתוך הישיבה

ראובן ושמעון שהשקיעו ממון רב לפתוח קיוסק עבור תלמידי ישיבה

לכאורה ההכרעה בזה תלויה במחלוקת בין הבית יוסף לאביסאף בדין הפוסק חיותו לגמרי:

שיטת האביסאף:

יכולים למונעו אם פוסק חיותם לגמרי

שיטת הבית יוסף:

אינם יכולים למונעו, אפי' פוסק חיותם לגמרי

השגת גבול של קיוסק שנפתח עבור תלמידי ישיבה

אך למסקנא כתב בשו"ת חלקת יעקב:

נראה שגם הפוסקים כאביאספ מודים
שאי אפשר למנוע מהבחור למכור אף הוא

שאין זה נחשב שהבחור 'פוסק חיותם לגמרי,

שהרי יכולים לעשות תחבולות על מנת שיקנו דווקא אצלם

שימוש ברשימת לקוחות של מעבידו הקודם

בשו"ת מנחת יצחק דן אודות:

וכעת עבר העובד לעסק אחר
המתחרה עם הראשון

עובד שיש בידו
רשימת לקוחות של המעסיק

לדברי בעל המנחת יצחק:

אסור לעובד להשתמש ברשימת הלקוחות

שאין לו לנצל לרעה את האמון שנתן בו המעסיק הראשון
ולגרום לו נזק גדול

שימוש ברשימת לקוחות של מעבידו הקודם

מנחת יצחק הוסיף:

יש לדיין לקבוע זמן מסויים
שבו יהיה אסור לעבוד למכור לאותם הלקוחות של המעסיק הראשון

על דרך האיסור להשיג גבול מדפיס ספר מסויים משך 5 שנים וכדו'

לאחר זמן זה יהיה חופשי למכור למי שרוצה

זכויות יוצרים - הקדמה

"היורד לאומנות חבירו"

נושא השגת גבול במסחר
הוא נושא רחב הנוגע מאוד לחיי היום-יום

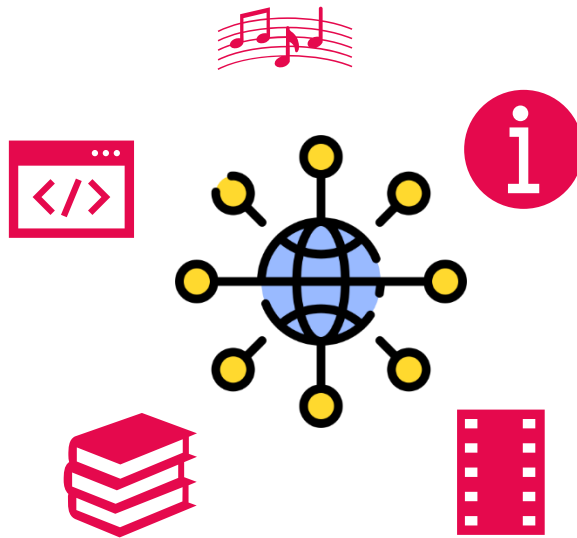

מסתעף ממנו גם הנושא של 'זכויות יוצרים' שהוא אקטואלי מאוד

זכויות יוצרים - הקדמה

הדיון אודות זכויות יוצרים התעורר בדורות האחרונים מאז המצאת הדפוס

וביתר שאת בדורינו זה:

אנשים רבים מתפרנסים מהמצאת תוכנו, יצירת מוזיקה, שיווק מידע ועוד ועוד

זכויות יוצרים - הקדמה

המגמה הברורה בפוסקים:

הפרת זכויות יוצרים אסורה מבחינה הלכתית

השאלה הבסיסית בענין זה:

האם מצינו בהלכה בעלות על דבר שאין בו ממשות?

מחלוקת אחרונים האם שייך בעלות על יצירה

זה לשון השו"ע בחושן משפט סימן קי"ב:

"אין אדם מקנה לא במכר ולא במתנה אלא דבר שיש בו ממש.

אבל דבר שאין בו ממש - אינו נקנה"

עולה מכך שלא ניתן להחיל בעלות על ישות מופשטת

מחלוקת אחרונים האם שייך בעלות על יצירה

למעשה נחלקו הפוסקים האם שייך בעלות על יצירה:

פוסקים אחרים טענו:

לא ניתן להחיל בעלות על יצירה מבחינה הלכתית

במה כרוכה הפרת זכויות יוצרים:

"דעלך סני..."

דינא דמלכותא

השגת גבול

רבים מפוסקי זמנינו טענו:

יש לאדם בעלות גמורה על יצירה

במה כרוכה הפרת זכויות יוצרים:

איסור גזל

נפקא מינה בין השיטות: האם מותר להעתיק שלא לצורך מסחרי

הנפקא מינה העיקרית בין השיטות היא:

האם מותר להעתיק לצורך עצמו ולא לצורך מסחרי?

אם נאמר שאין לאדם בעלות על יצירה:

אין כח לאסור על העתקה לצורך עצמי

אם נאמר שיש לאדם בעלות על יצירה:

כל העתקה שלא ברשות - כרוכה באיסור גזל

העתקה או צילום עבור חברו

לסוברים שאין קניין ובעלות על יצירה

ואסור רק משום 'השגת גבול':

לסוברים שיש בעלות:
אסור להעתיק אפי' לשימוש עצמי

האם מותר להעתיק עבור חברו
באופן שעל ידי זה ימנע החבר מלקנות את המקור?

לדעת הגרש"ז אויערבך:

אין להעתיק לחבר (אא"כ גם בלאו הכי לא יקנה)

הטעם: אין לגרום הפסד למי שהשקיע במוצר

לדעת הפתחי חושן:

מותר להעתיק לחבר כמו שמותר להשאיל לו

הטעם: זה בכלל הנאתו של הקונה מוצר (ספר וכדו')

צילום דפים בודדים באופן שאינו מונע רכישת ספר

להעתיק רק חלק קטן מיצירה:

מותר עבורו או עבור חברו

משום איסור גזל אין לאסור:

שהרי כופין על מדת סדום,
"וזה נהנה וזה אינו חסר"

איסור 'השגת גבול' אין כאן:

שהרי לא ימנעו מחמת זה מלקנות היצירה

סיכום הטעמים השונים שמצינו בפוסקים לאסור הפרת זכויות יוצרים

נציין בקצרה הנימוקים העיקריים שדנו הפוסקים בסוגיית 'קנין רוחני':

➤ העתקה לצורך מסחרי:
אסורה לדברי הכל משום "היורד לאומנות חבירו"

➤ יש שאסרו כל העתקה
משום גזל

➤ יש שדנו בזה מדין "זה נהנה וזה חסר"
שחייב בתשלומים

➤ יש שדנו משום תיקון העולם
שלא ימנעו מליצור (ובפרט ביצירות תורניות)

➤ סברא נוספת מובאת באחרונים
משום "דעלך סני – לחברך לא תעביד"

➤ יש שדנו בזה
משום "דינא דמלכותא דינא"

הורדת תוכנות או יצירות שהועלו לאינטרנט באיסור

הורדת תוכנות או יצירות שהועלו לאינטרנט באיסור:

הגישה הרווחת בפוסקי זמנינו:

אסורה הורדה בחינם של יצירה
שהבעלים רוצים שישלמו עליה

• הבעלים לא התייאש מקונים יראי שמים

• ואף שייך הטעם "דעלך סני לחברך לא תעביד"

יש פוסקים הסבורים:

מותר להוריד יצירות בחינם מהאינטרנט
לצורך שימוש עצמי

• לאחר שהתוכנה הועלתה – נעשה הפקר לכל

• ולצורך שימוש עצמי אין איסור 'השגת גבול'

לדברי הכל: מצד "ועשית הישר והטוב" – ראוי לשלם

שימוש ברשיון ייצור או שם עסק וכדומה

ראובן רוצה ששמעון לא ישתמש
בחינם ברשיון שלו, ואף לא ימכור כלל:

שמעון הגר בעיר אחרת, מייצר אף הוא
את המים, ומשתמש ברשיון של ראובן

ראובן שהמציא מים מיוחדים
וטרח רבות להשיג רשיון ותוית

כתב על זה בעל הדברי מלכיאל:

יכול ראובן לעכב את שמעון לייצר על סמך הרשיון שלו

ואם עבר והשתמש: חייב לשלם לראובן חלק מההוצאות!

(על דרך שכן שמשתמש בגדר של שכינו – שנוטל בהוצאות)

שימוש ברשיון ייצור או שם עסק וכדומה

אסור להשתמש בפירמה או לוגו ידועה לצורך קידום עסקי

- יש משום גניבת דעת
- למוניטין יש ערך כספי
- הוציאו על המותג הוצאות